

LAUKAA
Savio
Mattilan ranta-asemakaava-alueen
osan
arkeologinen inventointi
2019

Timo Sepänmaa
Hannu Poutiainen

Tilaaaja: Jyväskylän kaupunki

Sisältö

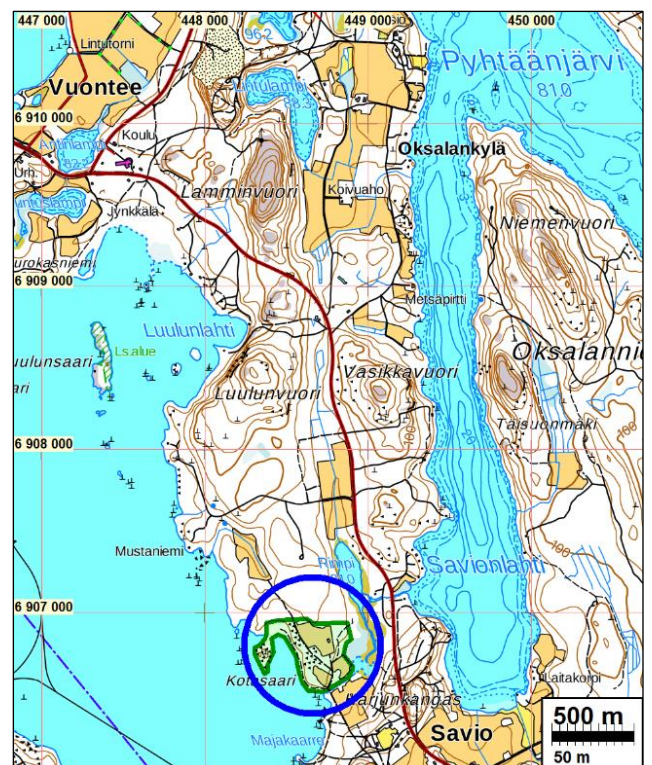
Perustiedot	2
Yleiskartta	3
Vanhoja karttoja	3
Inventointi	4
Tulos	5
Lähteet	5
Kiinteät muinaisjäännökset	5
LAUKAA KOTALAHTI 2	5
LAUKAA KOTALAHTI 3	7
Löytöpaikka	8
LAUKAA KOTALAHTI	8

Kansikuva: Näkymä alueen luoteispäästä länsirannalle yli Kotalahden.

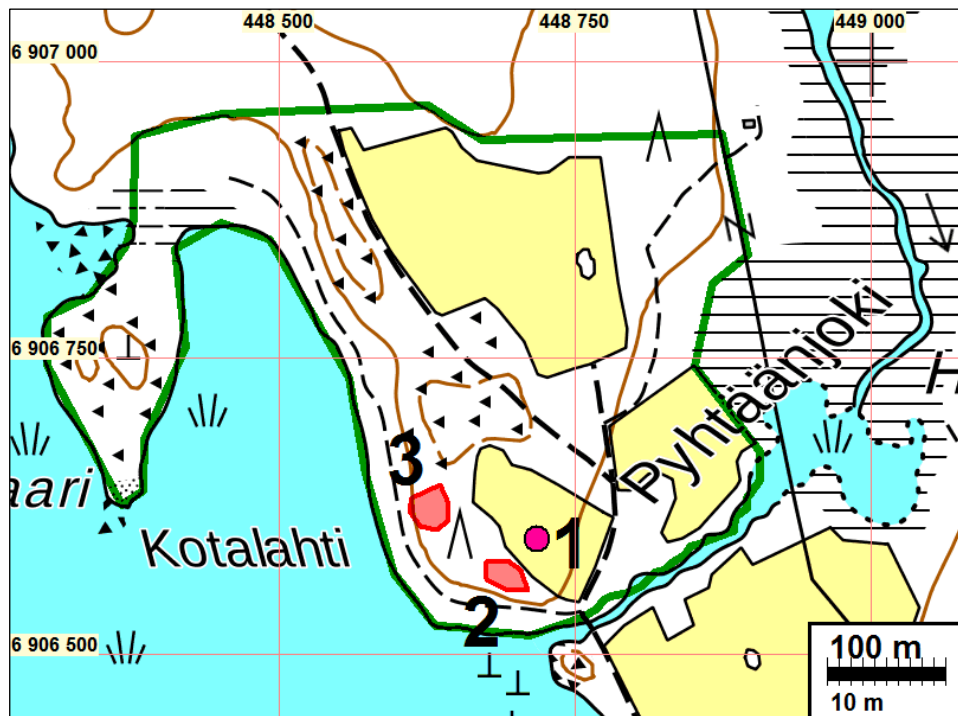
Perustiedot

- Alue:** Laukaa, Savio. Mattilan leirikeskuksen ranta-asemakaavamuutosalueen osa Pyhtäänjoen pohjoispuolella.
- Tarkoitus:** Selvittää sijaitseeko alueella kiinteitä muinaisjäännöksiä tai muita suojeltavaksi arvioitavia kulttuurihistoriallisia jäännöksiä.
- Työaika:** Maastotyö 14.6.2019.
- Tilaaja:** Jyväskylän kaupunki.
- Tekijät:** Mikroliitti Oy, Timo Sepänmaa ja Hannu Poutiainen.
- Tulokset** Alueelta tunnettiin ennestään yksi rautakautinen löytöpaikka *Kotalahti (muinaisjäännöstunnus: 1000034820)*, raportin kohde nro **1**. Inventoinnissa löytöpaikalla ei tehty uusia havaintoja. Alueelta löytyi kaksi kiinteää muinaisjäännöstä *Kotalahti 2 (2)* historiallisen ajan nauriskuopat ja *Kotalahti 3 (3)* ajoittamattomat kuopat.

Selityksiä: Koordinaatit ja kartat ovat ETRS-TM35FIN koordinaatissa. Kartat ovat Maanmittauslaitoksen maastotietokannasta toukokuussa 2019, ellei toisin mainittu. Muinaisjäännösrekisteri on tarkastettu 5/2019. Valokuvia ei ole talletettu mihinkään viralliseen arkistoon, eikä niillä ole mitään kokoelmatunnusta. Valokuvat ovat digitaalisia ja ne ovat tallessa Mikroliitti Oy:n serverillä.

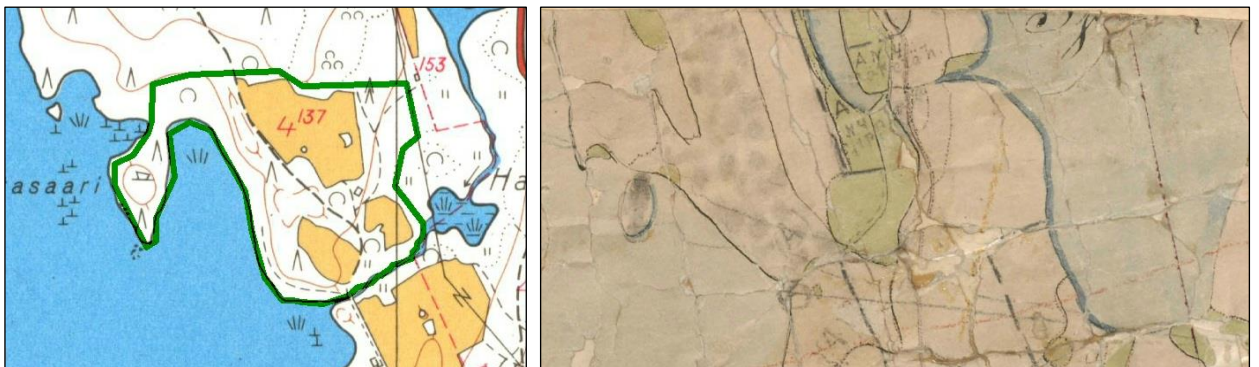

Yleiskartta

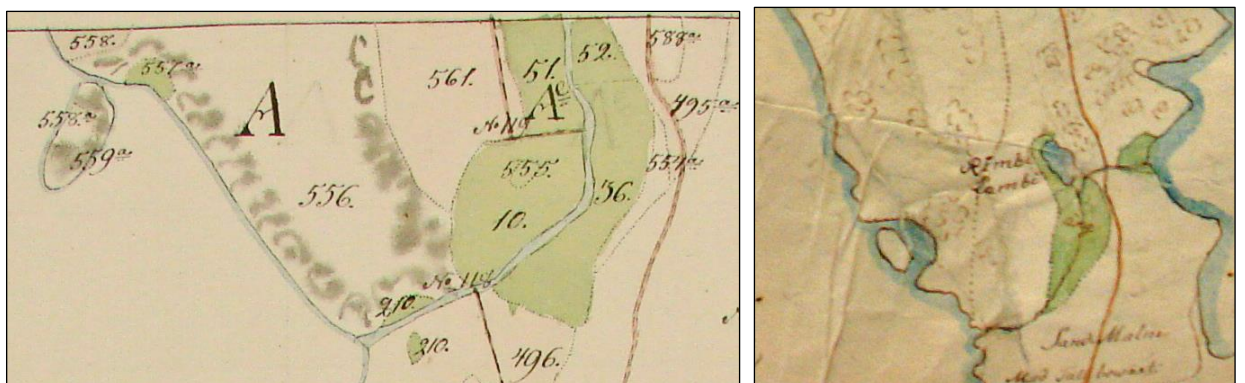

Tutkimusalueen rajaus vihreällä, kiinteiden muinaisjännösten rajaus (sm) punaisella **2**) Kotalahti 2 historiallisen ajan naurishaudat, **3**) Kotalahti 3 ajoittamattomat kuopat. **1**) rautakautinen löytöpaikka Kotalahti 1 (sinipunainen piste).

Vanhoja karttoja

Vasemmalla ote peruskartasta vuodelta 1963, oikealla ote pitäjänkartasta vuodelta 1842. Alue on ollut peltoa, niittyä ja metsää.

Vasemmalla ote kartasta vuosilta 1785/1814, oikealla ote 1750-luvun yleiskartasta. Alue on ollut niittyä ja metsää. Asutusta alueella ei ole ollut.

Inventointi

Laukaan Savioon on tekeillä entisen Mattilan leirikeskuksen ranta-asemakaavamuutos. Keski-Suomen museo antoi 31.10.2018 (diar nro. 509/10.02.04/2018) lausunnon hankkeen osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta. Lausunnossa todetaan, että Pyhtäänjoen pohjoispuoleisella noin 15 ha kokoisella alueella tulee tehdä arkeologinen tarkastus. Jyväskylän kaupunki tilasi edellytetyn arkeologisen tarkastuksen Mikroliitti Oy:ltä. Timo Sepänmaan ja Hannu Poutiainen tekivät maastotyön 14.5.2019 tutkimuksen kannalta hyvissä olosuhteissa.

Alue sijaitsee Jyväskylän kaupunkiseurakunnan kirkosta noin 15 km itäkoilliseen ja Laukaan kirkosta noin 14,5 km etelään, Laukaan Savion kylän luoteispuolella. Etelässä alue rajautuu Pyhtäänjärven ja Leppäveden väliseen Pyhtäänjokeen.

Leppäveden vedenpinnan korkeus on nykyisin noin 80,8 m mpy. 1830-luvulla Leppäveden pintaa laskettiin noin 0,75 metrillä (siis noin 81,5 m tasosta). Samoihin aikoihin Päijänteen pintaa laskettiin Kalkkisten kanavien perkausten seurauksena noin 1,3 m – siis noin 79,3 metrissä m mpy noin 78 metriin. Kyseisten perkausten seurauksena Leppäveden ja Päijänteen välille muodostui selvä pudotus (Vaajakoski), joka aikaisemminkin oli jo muodostumassa. Edellä mainitun perustein Leppäveden pinta on ollut rautakauden lopulta 1800-luvun alkuun noin 81,5 – 82 m mpy tasolla – vuotuinen vedenpinnan vaihtelu lienee useita kymmeniä senttimetrejä. Tutkimusalueen korkeimmat kohdat ovat noin 90 m mpy, joka seudulla on ollut Muinais-Päijänteen myöhäisneoliittinen vedenkorkeus. Tutkimusalue on osaltaan peltoa (maaperä hietaa ja hiesua), osaltaan melko kivikkoista hiekka- ja hietamoreenia.

Yleiskuvaa alueesta, vasemmalla alueen luoteisosaa kuvattuna kohti Kotasaarta, vasemmalla alueen länsilaita kuvattu luoteeseen.

Laukaan kunnan perusinventoinneissa vuosina 1985 (Timo Jussila) ja 1986 (Kaarlo Katiskoski) aluetta ei tiettävästi tutkittu. Laukaan Vuontee-Savio ranta- ja kyläleiskaava-alueen muinaisjäännösinventoinnissa 2010 (Mikroliitti Oy) kyseinen alue oli rajattu pois. Alueelta tunnetaan ennestään yksi rautakautinen löytöpaikka *Kotalahti* (muinaisjäännöstunnus: 1000034820), metallinpaljastinetsinnässä löytynyt viikinkiaikainen rannerenkaan katkelma (raportin kohde nro 1). Muita löytöjä tai havaintoja muinaisjäännöksistä ei tiettävästi ennen inventointia ollut.

Aluetta kuvaavien karttojen (yleiskartta 1750-luvulta, vuosien 1785–1814 isojakokartta, vuoden 1842 pitäjänkartta ja vuoden 1963 peruskartta) alue on ollut peltoa, metsää ja niittyä, eikä alueella ole ollut asutusta.

Maastotöissä tarkastettiin ennestään tunnettu löytöpaikka *Kotasaari* (raportin kohde nro 1). Löytöpaikkaa tutkittiin peltoalueella ja tämän länsipuolisella metsäalueella metallinilmaisimella sekä lapiolla. Muuta aluetta tutkittiin silmämääräisesti ja koekuoppia tehden, keskittyen pääasiassa muinaisjäännösten kannalta ennako-odotusten perusteella potentiaalisimmilta vaikuttaville alueille, lähinnä alueen länsiosaan. Alueen itäosan loivat peltoalueet ja metsäsaarekkeet jäivät vähemmälle huomiolle. Myöskään alueen luoteisosassa olevalle Kotasaarelle (nykyisin niemi) ei päästy, koska niemen tyvi oli läpipääsemätöntä tiheää lehtimetsää ja risukkoa. Ranta kohdalla oli liian syvää kahlattavaksi.

Tulos

Alueelta tunnettiin ennestään yksi rautakautinen irtolöytöpaikka Kotalahti (*muinaisjäännöstunnus: 1000034820*) **(1)**, löytöpaikalla ei tehty inventoinnissa uusia havaintoja. Alueelta löytyi kaksi uutta kiinteää muinaisjäännöstä *Kotalahti 2* **(2)** historiallisen ajan nauriskuopat ja *Kotalahti 3* **(3)** ajoittamattomat kuopat.

16.6.2019

Timo Sepänmaa

Lähteet

Boeisman. C.F.1785/1814. 1:sta Charta Delen. Charta öfver Stor och Lill Oxala Byss Ågår belägne i Laukkas Socken och Wasa Län. Maanmittauslaitos.
Pitäjänskartta, Laukaa 3212 08+07, 1842. Maanmittauslaitos.
Peruskartta Laukaa 3212 08, 1963. Maanmittauslaitos.
Yleiskartta 1750-luvulta (1750 30–31 pernasaari). Maanmittauslaitos.

Kiinteät muinaisjäännökset

LAUKAA KOTALAHTI 2

Mjtunnus: uusi

Status: kiinteä muinaisjäännös (sm)

Ajoitus: historiallinen

Laji: naurishauta (3kpl)

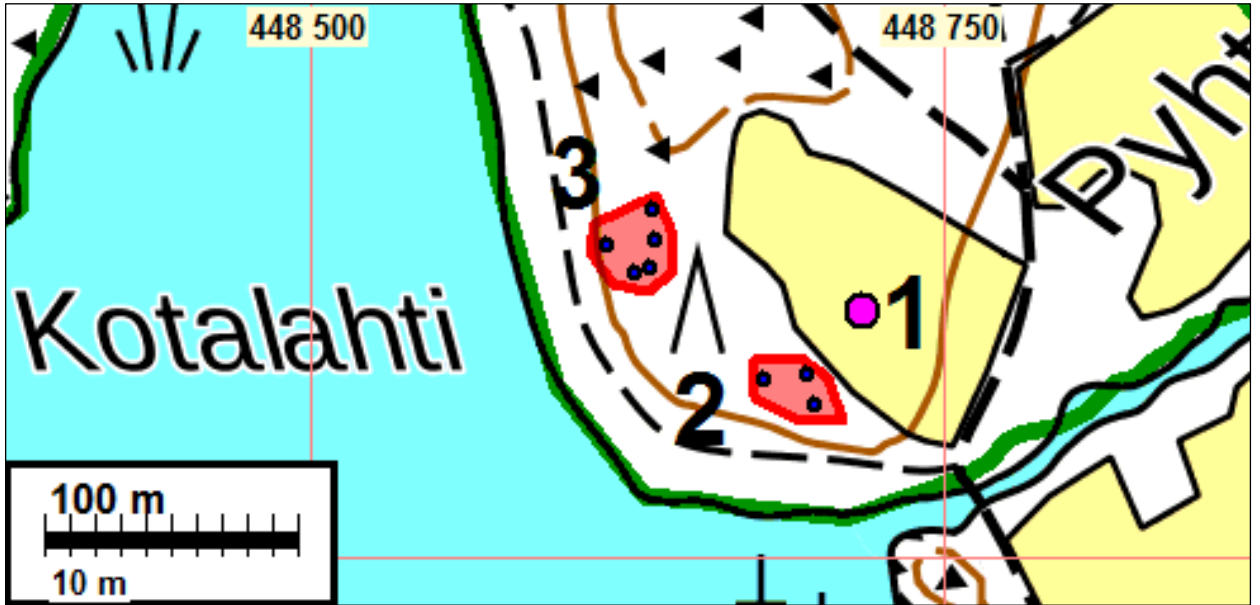
Koordin: N 6906560 E 448699 (eteläisimmän naurishaudan koordinaatit)

Tutkijat: Sepänmaa & Poutiainen inventointi 2019.

Huomiot: Sepänmaa 2019:

Kivikkoisella metsäalueella, hiekkamoreenimaalla on 3 kpl suorakaiteen muotoisia, noin 3,5 x 1,5 m – 2 x 1 m kokoisia noin 30 cm syvyisiä kuoppia. Kuoppien suuntaus on suunnilleen lounas - koillinen. Kuoppia kiertää matala (10 – 20 cm), leveydeltään noin 1 m maavalli. Kuopat ovat loivasti lounaaseen viettävässä rinteessä – niiden lounaispääät ovat muutama kymmentä cm alemmalla tasolla kuin koillispääät. Kuoppien pohjalle ja reunavalleille tehdyissä koepistoissa maa todettiin sekoittuneeksi – hiiltä tai podsolimaannosta ei ollut havaittavissa.

Rakenteen perusteella kyseessä ovat kaskiviljelyyn liittyvät nauriskuopat.

Muinaisjäännösrajaus (sm) on punaisella 2) Kotalahti 2, 3) Kotalahti 3 1). Kuoppien sijainti on merkattu sinisin palloin. Rautakautinen löytöpaikka Kotalahti 1 (sinipunainen piste).

Vasemmalla naurishauta nro 1 luoteeseen ja oikealla naurishauta nro 2 länsiluoteeseen.

Naurishauta nro 3 luoteeseen.

LAUKAA KOTALAHTI 3

Mjtunnus: uusi

Status: kiinteä muinaisjäännös (sm)

Ajoitus: ajoittamaton

Laji: tunnistamattomat kuopat

Koordin: N 6906614 E 448634 (eteläisimmän kuopan koordinaatit)

Tutkijat: Sepänmaa & Poutiainen inventointi 2019.

Huomiot: Sepänmaa 2019: Länteen viettävällä kivikkoisella hiekkamoreenirinteellä havaittiin 5 kpl kuoppia, kooltaan noin 4 x 4 m – 2,5 x 2,5 m. Syvyydeltään kuopat ovat noin 30 – 50 cm. Osa kuopista on pyöristyneen suorakulmion muotoisia, osa pyöreitä tai soikeita. Kuoppia ympäröi matalat (10 – 20 cm), leveydeltään noin 1 m maavallit. Kohteet sijaitsevat 85 – 87 m mpy korkeustasolla – siis varhaismetallikautisen rannan tuntumassa.

Kuoppiin ja niiden reunavalleille tehdyissä koekuopissa todettiin paksuudeltaan ja selkeydeltään vaihtelevat, mutta selvästi havaittavat podsolimaannokset. Kovin nuoria kuopat eivät siten ole. Kaikkien kuoppien pohjaosassa maa oli tumman- tai oranssinruskeaa, ”rasvaisen tuntuista” – hyvin samantyyppistä kuin esimerkiksi kivikautisten asuinpaikkojen kulttuurikerros. Mitään löytöjä ei kuitenkaan havaittu. Muutamassa koekuopassa havaittiin rapautuneita kiviä, mutta moreenimaassa tällaisia ei voida varmuudella tulkita palaneiksi – siis liesikiviksi. Yhden kuopan (alakohte 3 / 1) pohjalla oli muutaman sentin kerros hiiltä ja nokimaata, jolla perusteella kohdetta voisi pitää hiilihautana (hiili ja noki voivat tietysti liittyä myös asuinpaikkaan). Muut 4 kuoppaa sijaitsevat kuitenkin topografisesti samalla, suppeahkolla (noin 30 x 25 m) alalla ja ovat rakenteeltaan samantyyppisiä, mutta näistä ei löytynyt hiilikerrosta. Kohteita ei siis ilman tarkempia tutkimuksia voida määrittää hiilimilieuksi.

Tulkintana voidaan esittää, että kuopat saattavat olla pyyntikuoppia tai rautakauden – keskiajan pyyntikulttuurin paikallisten asukkaiden tai eränkävijöiden majansijoja. Kohteiden ajoitus ja käyttötarkoitus selviää vain arkeologilla kaivauksilla ja niihin liittyvillä luonnontieteellisillä analyyseillä (mm. C14-ajoitus).

Kohteet:

Nro	N	E	Huomio
1	6906614	448634.	Kuoppa 3 x 4 m, pohjalla hiiltä ja nokea.
2	6906625	448636	Kuoppa 4 x 4 m.
3	6906612	448628	Kuoppa 3 x 3 m.
4	6906623	448617	Kuoppa 2,5 x 2,5 m.
5	6906637	448635	Kuoppa 3 x 3 m.

Kartta sivulla: 6

Vasemmalla koekuoppa kuopan nro 1 pohjalla. Koekuoppa lapion kohdalla, länsiluoteeseen. Oikealla koekuoppa kuopan 1 pohjalla.

Vasemmalla kuoppa nro 3 lounaaseen, oikealla kuoppa nro 4 länsiluoteeseen.

Kuoppa nro 5. Länteen

Löytöpaikka

LAUKAA KOTALAHTI

Mjtunnus: 1000034820
 Status: löytöpaikka

Ajoitus: rautakautinen
Laji: löytöpaikka

Koordin: N 6906597 E 448718

Tutkijat: Metallinetsinlöytö, Sepänmaa & Poutiainen inventointi 2019.

Huomiot: Muinaisjäännösrekisteri:

”Metallinetsinnässä löytynyt viikinkiaikaisen rannerenkaan katkelma pellon kyntökerroksesta (toistaiseksi luetteloimaton).” Löytäjän ilmoittamat koordinaatit.

Poutiainen 2019:

Löytöpaikka on kaakkoon kohti Pyhtäänjokea viettävää peltoaluetta – inventointiajankohtana ennen talvea kynnetty, joten havainto-olosuhteet olivat hyvät. Noin 85 m mpy tasolla on selvä törmän yläreuna – ilmoitettujen koordinaattien perusteella löytö on törmän yläpuolelta parikymmentä metriä pohjoiseen, melko tasaiselta alueelta. Maaperä pellolla on soransekaista hietaa.

Löytöpaikkaa ja lähialuetta tutkittiin metallinilmaisimella ja lapionpistoin sekä pinta-havainnoin. Ainoastaan nykyaikaista (1900–2000-luku) metallijätettä löytyi. Kohdetta on siis edelleenkin pidettävä rautakautisena hajalöytöpaikkana.

Kartta sivulla 3

Rautakautisen esineen löytöpaikka kuvan keskiosan ja vasemmalla olevan metsän väliseltä peltoalueelta.